

‘De Geest van de Heer rust op mij’

Voorganger: Ds. Christine van den End

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 61, 1-9

2^e schriftlezing: Lucas 4, 14-21

Gemeente van Christus, geliefde mensen van God, ‘De preek van de leek’ werd bedacht in Amsterdam en is inmiddels op veel plekken in Nederland een succesvol format. Zo’n dienst waarin nu ’s niet de vertrouwde dominee voorgaat, maar een bekend iemand uit de stad. Het spreekt veel mensen aan, ook van buiten de kerk. Het maakt nieuwsgierig, want wat heeft die tv-presentator, journalist of burgemeester te vertellen aan de hand van een Bijbelverhaal? *Kunnen* zij wat met die Bijbel, *hebben* ze er überhaupt wat mee...? Een leek als voorganger belooft een andere blik, een verfrissend verhaal, persoonlijk ook. De publieke bekendheid trekt ... daar komen de mensen graag voor. Helemáál als het iemand is die wat met die plaats heeft... het is een spannende variant van een thuiswedstrijd: we kennen hem of haar, van vroeger, of van de publieke rol die ze nu vervullen.

Ik moest aan het format denken toen ik over Jezus’ optreden in de synagoge van Nazaret las. Jezus is niet bepaald een leek op die plek, hij weet hoe het werkt met het voorlezen van de Schrift en kent de verhalen op zijn duimpje. Zo spannend was deze thuiswedstrijd op het eerste gezicht niet. Maar een publiekstrekker is hij! Het nieuws over hem had zich al verspreid in de hele streek, vertelt Lucas. En zijn uitleg belooft ook iets anders dan anders.

Waar de evangelist Marcus in een paar verzen vertelt van Jezus’ voorgeaan in de synagoge van Nazaret,¹ wordt het in Lucas’ verslag een verhaal in drie bedrijven... Wat hij precies leest, zijn uitleg, wat het doet met de mensen, Lucas vertelt het allemaal en uitgebreid. Vandaag lezen we het eerste deel: de synagogegegangens in Nazaret gaan op het puntje van hun stoel zitten als deze spreker opstaat. Hoe hij de teksten uitlegt, de mensen dingen leert, dat schijnt zó bijzonder te zijn. Jezus, opgegroeid in hun stad! ‘Een echte Hilversummer’, zouden wij hier zeggen. Iemand als wij...

Volgende week staat het vervolg van het verhaal op het leesrooster, hoe de mensen reageren, met bijval en verwondering, want ja... ‘dit is toch de zoon van Jozef de timmerman?’. Onverwacht krijgt het verhaal dan een wending, als Jezus scherp zegt dat geen enkele profeet welkom is in z’n vaderstad. Hij licht dat toe met voorbeelden van grote profeten en maakt zo de synagogegegangens woedend. Het slot van het verhaal

vertelt hoe de mensen van hun stoelen opspringen en hem de stad uitdrijven richting een afgrond. Zó kwaad zijn ze... Het vervolg is een spannend verhaal op zich.

Vandaag ligt de focus op Jezus en op het Bijbellezén.

En misschien is dat nog wel spannender dan het vervolg... want het raakt aan een dieperliggende vraag, die ook meespeelt bij de Preek van de Leek... wat gebeurt er als we de Bijbel openen? Hoe lezen we die oude teksten, hoe kunnen we de woorden toepassen op ons leven, op onszelf?

Nog heel vers is de schok die de vertaling van de Nashville-verklaring veroorzaakte: natuurlijk, het was uiteindelijk een kleine groep gelovige mannen (!) die ondertekende, sommigen zeiden zelfs dat ze het niet zo letterlijk bedoeld hadden. Maar het laat zien dat het lezen van de Bijbel een ongelooflijk spannend gebeuren is dat levens kan maken of breken. Hoewel de kerken over elkaar heen buitelden met steunbetuigingen aan liefde en trouw in alle vormen, er op veel plekken regenboogvlaggen werden gehesen en ook in de behoudende hoek gevraagd werd zorgzaam naar elkaar om te zien... dat de Bijbel zo misbruikt kan worden is wat blijft hangen. Dat er geen gesprek mogelijk was en is over hoe je teksten altijd interpreteert vanuit je eigen context... ik vind het ongelooflijk. Zo timmer je de boel dicht, terwijl geloof per definitie in beweging is. Zo worden mensen buiten gesloten, terwijl het in de Bijbel keer op keer erover gaat dat het onderscheiden van binnen-buiten, geloof-ongeloof niet aan ons is maar aan God.

De film over het leven van Astrid Lindgren die ik op de valreep van het oude jaar zag, heeft aan het begin ook zo’n verstikkende scène waarin je de familie in een kerkdienst ziet tijdens een donderpreek over Sodom en Gomorra... Astrid nog een tiener die verveeld en onrustig zuchtend in haar Bijbeltje bladert. En na afloop naar huis een zelf verzonden verhaal maakt over een land waar de kinderen soda drinken en ‘goede morgen’ zeggen, in het Zweeds klinkend als ‘Sodom en Gomorra’. Waarop haar moeder haar bestraffend terecht wijst niet zo te spotten met de Bijbel. ‘Sodom en Gomorra’ blijkt een rode draad te zijn in de film... Terug van een avond dansen in een te benepen setting, roept ze het sneeuwballen gooïend naar haar broer keihard uit: ‘Sodom! Gomorra!’ Nadat ze later haar vlechten afknijpt voor een hip kapsel en volgens haar

moeder zo rechtstreeks naar de hel kan, raakt Astrid op haar 18-e zwanger van de redacteur van de plaatselijke krant bij wie ze stage loopt. Ze moet weg uit haar dorp, want, zoals haar moeder zegt: 'We leven op het land van de kerk, je vader is kerkrentmeester, niemand mag het weten!'. Er is geen plaats voor dit kind...²

De vraag hoe je de Bijbel leest, toepast op je leven, is er een van alle tijden. Misschien denken wij bij de Nasvilleverklaring, bij scènes als in de film 'Becoming Astrid'... 'Wat een achterlijk gedachtegoed hebben die gelovigen'. Maar waarom zou je teksten wèl voor waar houden? Waarom zou je zondag aan zondag of op andere momenten je spiegelen aan de verhalen van de Bijbel?

Uiteindelijk zit het hem in de waarheid die oplicht in het verhaal... Die waarheid doet wat met jòu, in plaats van andersom, dat je 'wat met het verhaal kan'.

Dat zie je terug in de film over Astrid - die juist daarom zoveel tegenstand opriep in Zweden, want liever toonde men dit stuk van haar jonge jaren niet. De waarheid die oplicht is vaak ongemakkelijk omdat er kwetsbaarheid in mee komt. Het gaat over leven met vallen en opstaan, het zoeken naar je eigen weg.

Het is een waarheid die Lucas raakt in het leven van Jezus. Daarom schrijft hij wat hij heeft gehoord op, uitgebreider dan Marcus, om nog preciezer uit te leggen waarin Jezus bijzonder is, hoe Gods Geest met hem was. De tekst van Jesaja komt niet uit de lucht vallen: al drie keer eerder vertelt Lucas hoe de Geest Jezus nabij was: als een duif neergedaald bij zijn doop, vervuld ervan en erdoor geleid in de woestijn. En nu gesterkt door de Geest weer terug in Galilea.³

'De Geest van de Heer rust op mij'....

Jezus eigent zich deze tekst van Jesaja niet toe om macht uit te oefenen. Integendeel! Het is Lucas die op deze manier aan het begin van het Evangelie duidelijk maakt waartoe Jezus zich geroepen voelt. In het spoor

van de profeet wil Jezus gehoor geven aan de stem van God. Een stem die in de oren van alle hoorders klinkt, in Nazaret, hier bij ons.⁴ 'De Geest van de Heer rust op mij'. Het is een stem die ons roept op te komen voor wie buitengesloten is, voor wie kwetsbaar is, verdriet heeft, gevangen is, vreemd of anders.

Jezus laat zien hoe je niet moet denken aan wie binnen is, in de synagoge, in de kerk, wáár in je vertrouwde wereldje maar ook. Hij richt onze blik naar buiten, naar het andere en de ander. Als je je met die ander verbindt, het leven gaat delen, ontstaat er nieuwe ruimte... ruimte voor geloof, hoop en liefde.

Als Astrid bevalt, ver van huis in het meer vrijzinnige Denemarken, beseft ze hoe intens de band met haar kindje is. In alle kwetsbaarheid ervaart ze een overweldigende liefde. En gaandeweg ook de kracht haar eigen weg te gaan, haar Lasse thuis te halen. Het is een ongelofelijk zware tijd, waarin Lasse haar eerst afwijst, de peuter die zijn pleegmoeder beter kent dan zijn moeder. En dan zie je hoe Astrid aan haarzelf twijfelt en bijna opgeeft maar uiteindelijk zijn liefde wint door de liefde die ze geeft. Ook in de verhaaltjes die ze verzint, over de bramen op het behang, over het land waarin kinderen deden wat ze wilden, soda dronken en 'goedemorgen' zeiden... Uiteindelijk komt Astrid samen met Lasse ook bij haar ouders thuis, omdat hun liefde sterker is dan het oordeel. In een ontroerende scène zit de hele familie na het ontbijt op zondagmorgen weer in de kerk. Alsof het ergens dáár ten diepste over gaat, juist in de kerk, met vallen en opstaan léven, in vrijheid en verbondenheid.

Sodom en Gomorra ontvlucht, op een manier die je zelf niet had bedacht.

Als Astrid twijfelt aan haar moederschap, zegt de pleegmoeder: 'Kinderen hebben alleen maar liefde nodig. Heel veel liefde. Die heb je'. Dat we in de Geest van die Liefde onze weg vervolgen.

Amen

Noten

¹Marcus 6, 1-6

²<https://www.youtube.com/watch?v=FocMwwOB1ts> de trailer met de genoemde scène; vergelijk een bespreking van de film: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2261183-het-onbekende-verhaal-van-astrid-lindgren.html> en een interview met de regisseur en hoofdrolspeelster: <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/regisseur-en-hoofdrolspeelster>

³Zie Lucas 3, 22; 4, 1 en 14

⁴'Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan'. Jezus legt de nadruk op het horen: 'In jullie oren' staat er letterlijk (Lucas 4, 21).